

**ДИСЦИПЛІНА
“СУДОВА БУХГАЛТЕРІЯ”**

МУЛЬТИМЕДІЙНА ЛЕКЦІЯ ЗА ТЕМОЮ № 3 :

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС.
БУХГАЛТЕРСЬКІ РАХУНКИ.
ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС.**

■ ПЛАН ЛЕКЦІЇ

- 1. Поняття, зміст та форма бухгалтерського балансу.
- 2. Види змін у бухгалтерському балансі.
- 3. Поняття та будова бухгалтерського рахунку.
- 4. Метод подвійного запису.

ХРОНОМЕТРАЖ ЛЕКЦІЇ

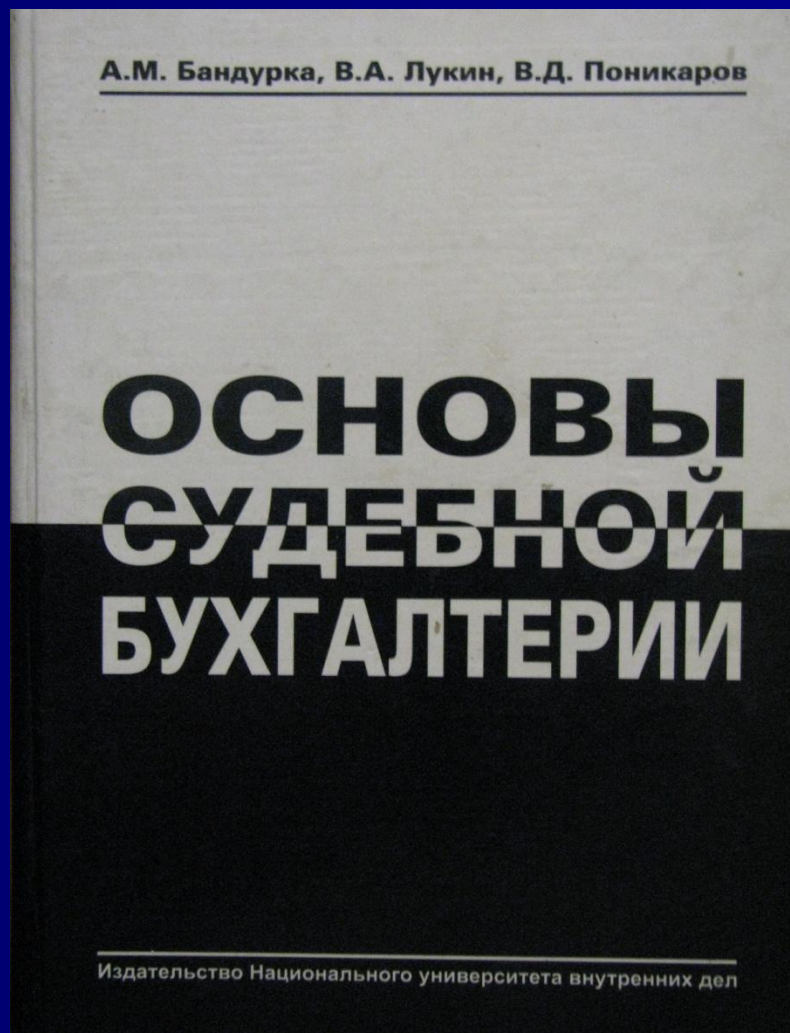
- Організаційні питання – 10 хв.
- Вступ – 5 хв.
- 1-ше питання – 15 хв.
- 2-ге питання – 15 хв.
- 3-тє питання – 15 хв.
- 4- те питання – 15 хв.
- Висновки – 5 хв.

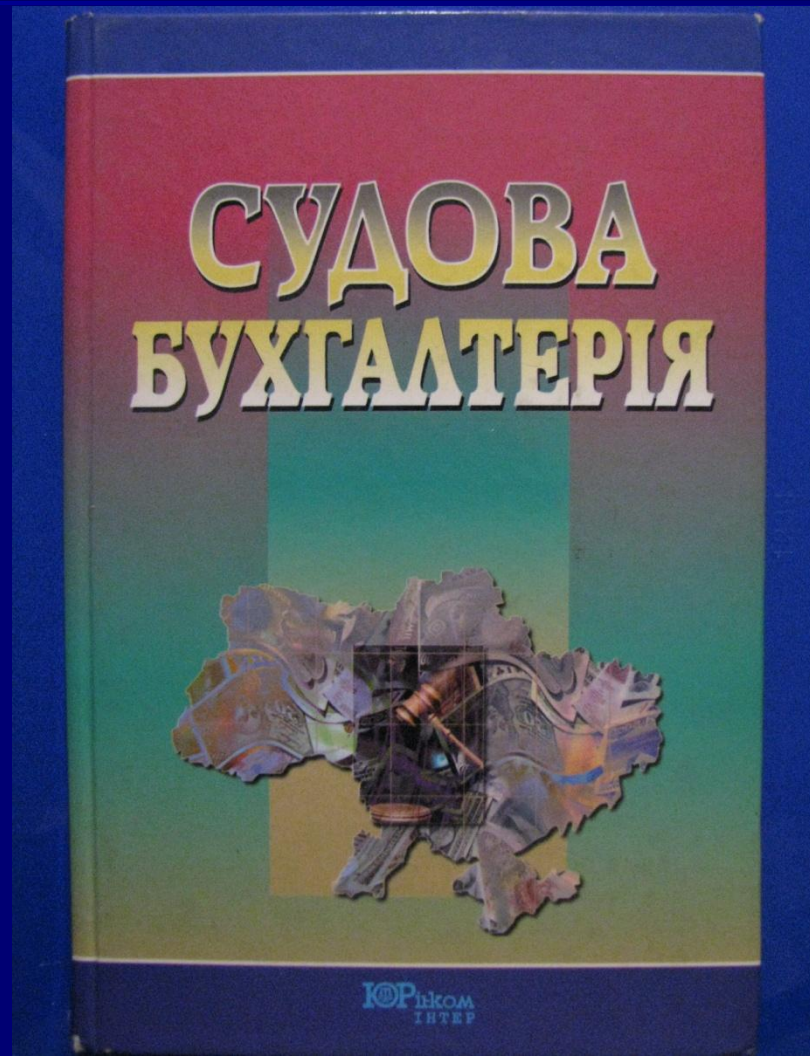
1 год. 20 хв.

ЛІТЕРАТУРА:

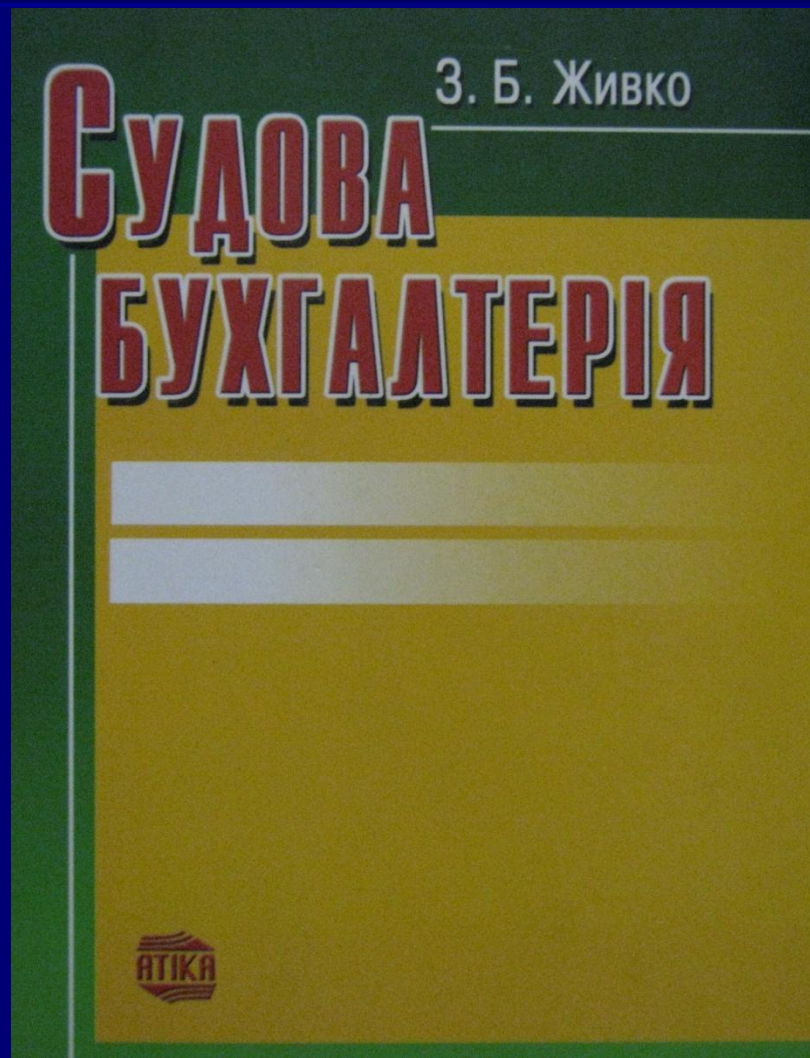
Бандурко А.М. Основы судебной бухгалтерии: Учебник. – Харьков: Изд-во Национального университета внутренних дел, 2001. – 336 с.

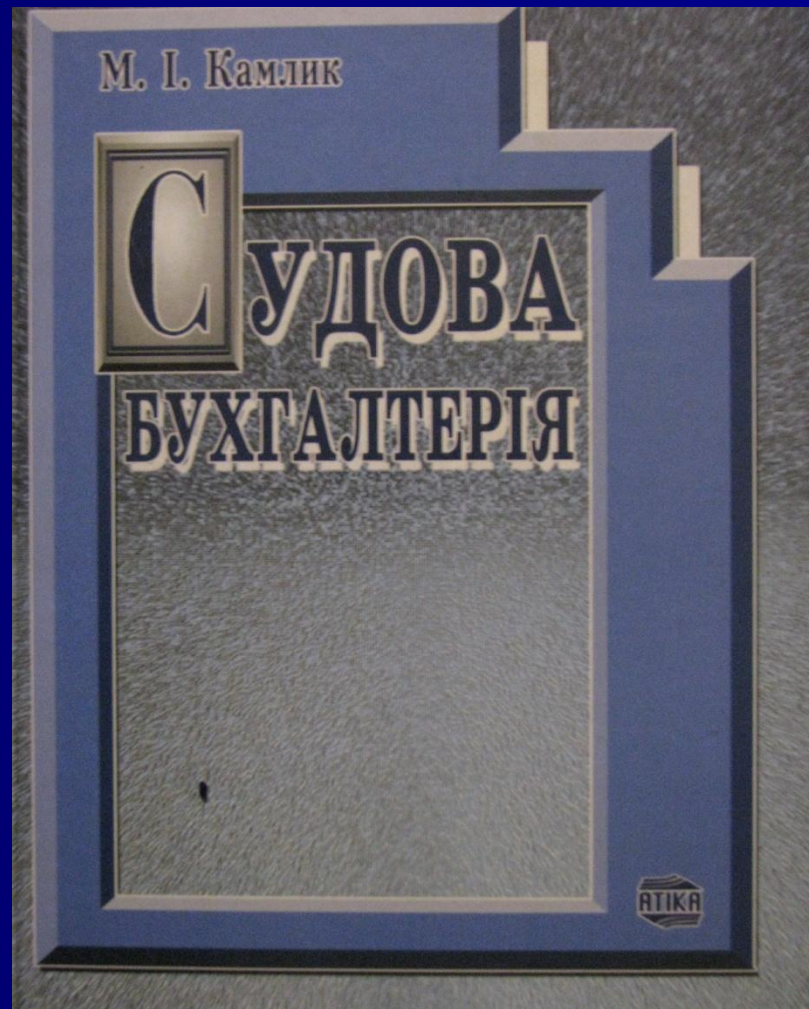
**Глібко В.М., Бущан О.П. Судова бухгалтерія:
Підручник – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 224 с.**

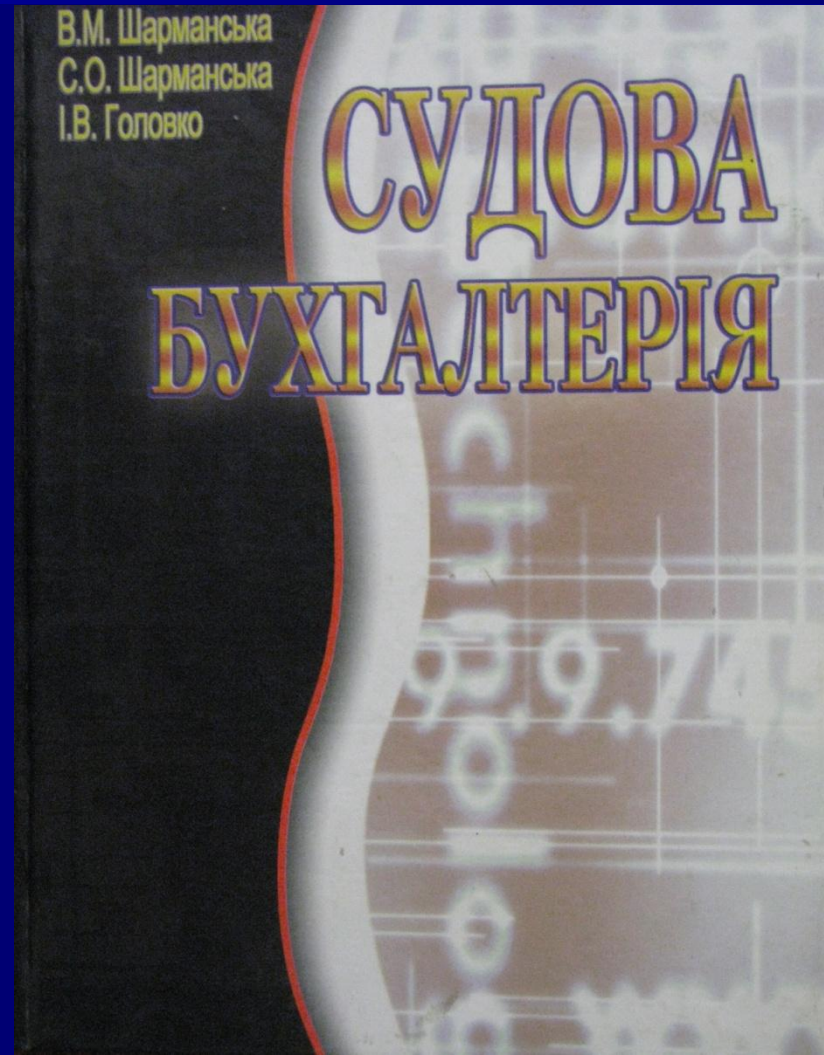
Живко З.Б. Судова бухгалтерія: Навчально-методичний посібник. – К.: Атіка, 2007. – 334 с.

Камлик М.І. Судова бухгалтерія: Підручник. – Вид. 5-те, доп. та перероб. – К.: Атіка, 2007. – 552 с.

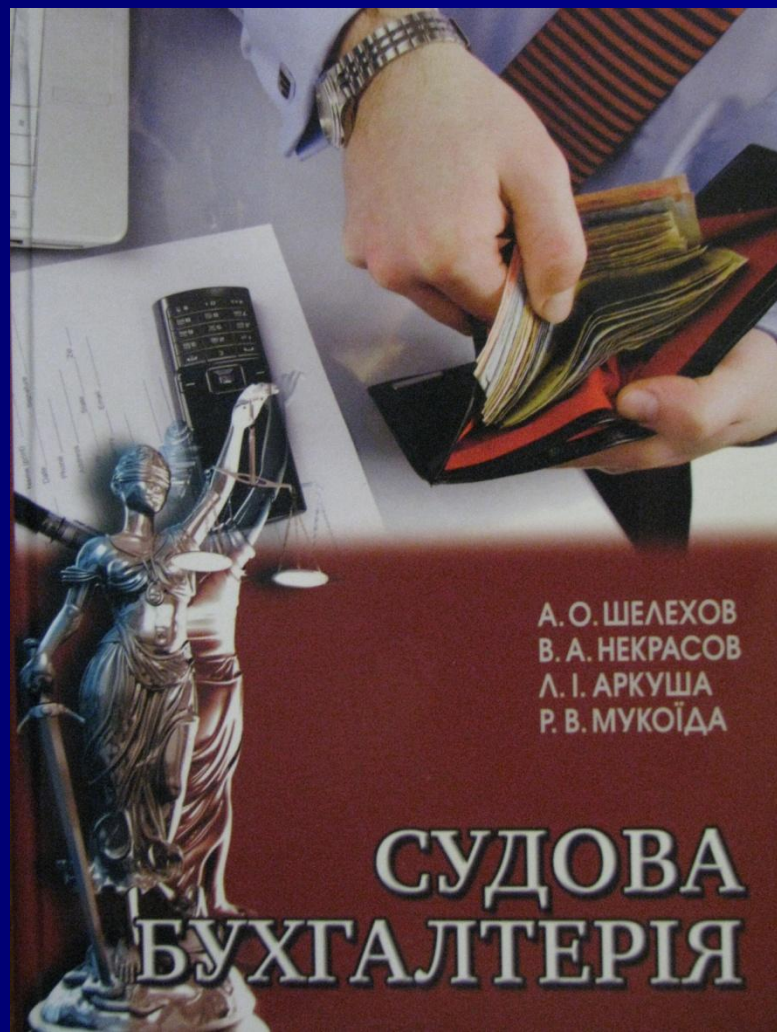

Шарманська В.М., Шарманська С.О., Головка І.В. Судова бухгалтерія: Навч. посібн. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 454 с.

А.О. Шелехов, Л.І. Аркуша, В.А. Некрасов, Р.В. Мукоїда Судова бухгалтерія : навч. посіб. -
ОДУВС – Одеса : РВВ ОДУВС, 2010. – 505 с.

МЕТА ЛЕКЦІЇ

Розглянути :

- поняття та суть бухгалтерського балансу його будову структуру і зміст;
- види змін у бухгалтерському балансі;
- будову, структуру та зміст бухгалтерських рахунків;
- поняття та значення подвійного запису;
- поняття і значення бухгалтерських проводок та кореспонденції рахунків.

ВСТУП

СУДОВА
БУХГАЛТЕРІЯ

```
graph TD; A[СУДОВА БУХГАЛТЕРІЯ] --> B[ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК]; A --> C[ЮРИДИЧНИЙ БЛОК];
```

ЕКОНОМІЧНИЙ
БЛОК

ЮРИДИЧНИЙ
БЛОК

Економічний блок

- Господарський облік
  - Статистичний облік
- Оперативно-технічний облік
- Бухгалтерський облік

**Е
Л
Е
М
Е
Н
Т
И

М
Е
Т
О
Д
У

Б
У
Х
О
Б
Л
І
К
У**

ДОКУМЕН

ОЦІНН

КАЛЬКУЛ

БУХ БАЛ

БУХ РАХУ

ПОДВІЙ
ЗАПИ

ІНВЕНТАРИ

БУХ ЗВІТІ

ПИТАННЯ 1.

Поняття, зміст та форма бухгалтерського балансу.

Бухгалтерський баланс - це періодичне відображення майнового стану підприємства в грошовому виразі на певну дату.

Баланс складається на останній день звітного періоду (місяця, кварталу, року).

**Бухгалтерський баланс складається з
двох частин: активу та пасиву.**

**В активі відображуються засоби
підприємства.**

**В пасиві відображуються джерела
їх утворення.**

Запам'ятайте!!!

ПІДСУМОК АКТИВУ= ПІДСУМКУ ПАСИВА

Актив балансу

I. Необоротні активи.

Статті балансу

II. Оборотні активи.

Статті балансу

III. Витрати майбутніх періодів.

Статті балансу

Валюта балансу

Пасив балансу

I. Власний капітал.

Статті балансу

II. Забезпечення наступних витрат і платежів.

Статті балансу

III. Довгострокові зобов'язання.

Статті балансу

IV. Поточні зобов'язання.

Статті балансу

V. Доходи майбутніх періодів.

Статті балансу

Валюта балансу

Актив балансу складається з трьох розділів:

- I. Необоротні активи.
- II. Оборотні активи.
- III. Витрати майбутніх періодів.

Пасив балансу складається з п'яти розділів:

- I. Власний капітал.
- II. Забезпечення наступних витрат і платежів.
- III. Довгострокові зобов'язання.
- IV. Поточні зобов'язання.
- V. Доходи майбутніх періодів.

Складові бухгалтерського балансу:

Стаття балансу – це узагальнений показник певного виду господарських засобів або джерел їх утворення на закінчення звітного періоду.

Оцінка статті – це її грошове вираження.

Валюта балансу - підсумок всіх статей активу та пасиву балансу.

ВИСНОВКИ ДО 1 ПИТАННЯ

Актив балансу

I. Необоротні активи.

Статті балансу

II. Оборотні активи.

Статті балансу

III. Витрати майбутніх періодів.

Статті балансу

Валюта балансу

Пасив балансу

I. Власний капітал.

Статті балансу

II. Забезпечення наступних витрат і платежів.

Статті балансу

III. Довгострокові зобов'язання.

Статті балансу

IV. Поточні зобов'язання.

Статті балансу

V. Доходи майбутніх періодів.

Статті балансу

Валюта балансу

ПИТАННЯ 2.

Види змін у бухгалтерському балансі.

Під впливом господарських операцій статті балансу змінюються.

В теорії бухгалтерського обліку існує **чотири** види змін у балансі.

ПЕРШИЙ ВИД – ЗМІНИ В АКТИВІ БАЛАНСУ.

Тобто змінюються тільки статті активу балансу, валюта балансу при цьому не змінюється.

$$A + C - C = П$$

A - підсумок активу, П - підсумок пасиву, C - сума господарської операції.

Наприклад: отримано у касу, з поточного рахунку в банку, гроші для заробітної плати в сумі 20 000 грн.

Баланс до господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси	22 000	Резервний капітал	6 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток	4 000
Каса	2 000	Кредитори	2 000
Поточний рахунок у банку	30 000		
Баланс	122 000	Баланс	122 000

Баланс після господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси	22 000	Резервний капітал	6 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток	4 000
Каса	22 000	Кредитори	2 000
Поточний рахунок у банку	10 000		
Баланс	122 000	Баланс	122 000

ДРУГИЙ ВИД – ЗМІНИ В ПАСИВІ БАЛАНСУ.

Тобто змінюються тільки статті пасиву балансу, валюта балансу при цьому не змінюється.

$$A = П + С - С$$

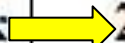
А - підсумок активу, П - підсумок пасиву, С - сума господарської операції.

Наприклад: відраховано до резервного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку 2 000 грн.

Баланс до господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси	22 000	Резервний капітал 	6 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток 	4 000
Каса	22 000	Кредитори	2 000
Поточний рахунок у банку	10 000		
Баланс	122 000	Баланс	122 000

Баланс після господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси	22 000	Резервний капітал 	8 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток 	2 000
Каса	22 000	Кредитори	2 000
Поточний рахунок у банку	10 000		
Баланс 	122 000	Баланс 	122 000

ТРЕТІЙ ВИД – ЗМІНИ В АКТИВІ І ПАСИВІ БАЛАНСУ У БІК ЗБІЛЬШЕННЯ.

Тобто змінюються статті активу і пасиву балансу в бік збільшення.

$$A + C = П + C$$

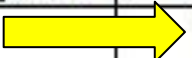

A - підсумок активу, П - підсумок пасиву, C - сума господарської операції.

На склад підприємства надійшли виробничі запаси від кредиторів на суму 5 500 грн.

Баланс до господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси 	22 000	Резервний капітал	8 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток	2 000
Каса	22 000	Кредитори 	2 000
Поточний рахунок у банку	10 000		
Баланс	122 000	Баланс	122 000

Баланс після господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси 	27 500	Резервний капітал	8 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток	2 000
Каса	22 000	Кредитори 	7 500
Поточний рахунок у банку	10 000		
Баланс 	127 500	Баланс 	127 500

ЧЕТВЕРТИЙ ВИД – ЗМІНИ В АКТИВІ І ПАСИВІ БАЛАНСУ У БІК ЗМЕНШЕННЯ.

Тобто змінюються статті активу і пасиву балансу в бік зменшення.

$$A - C = П - C$$

A - підсумок активу, П - підсумок пасиву, C - сума господарської операції.

З поточного рахунку в банку перераховано заборгованість кредиторам у сумі 2 500 грн.

Баланс до господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси	27 500	Резервний капітал	8 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток	2 000
Каса	22 000	Кредитори	7 500
Поточний рахунок у банку	10 000		
Баланс	127 500	Баланс	127 500

Баланс після господарської операції

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
Основні засоби	57 000	Статутний капітал	110 000
Виробничі запаси	27 500	Резервний капітал	8 000
Дебітори	11 000	Нерозподілений прибуток	2 000
Каса	22 000	Кредитори	5 000
Поточний рахунок у банку	7 500		
Баланс	125 000	Баланс	125 000

ВИСНОВКИ ДО 2 ПИТАННЯ

Існують 4 види змін у балансі:

Зміни в активі балансу: $A+C-C=P$;

Зміни в пасиві балансу: $A=P+C-C$;

Зміни в активі і пасиві у бік збільшення: $A+C=P+C$;

Зміни в активі і пасиві у бік зменшення: $A-C=P-C$;

ПИТАННЯ 3.

Поняття та будова бухгалтерського рахунку.

Бухгалтерський рахунок – це спосіб економічного групування і поточного обліку однорідних господарських засобів, джерел їх формування та господарських операцій.

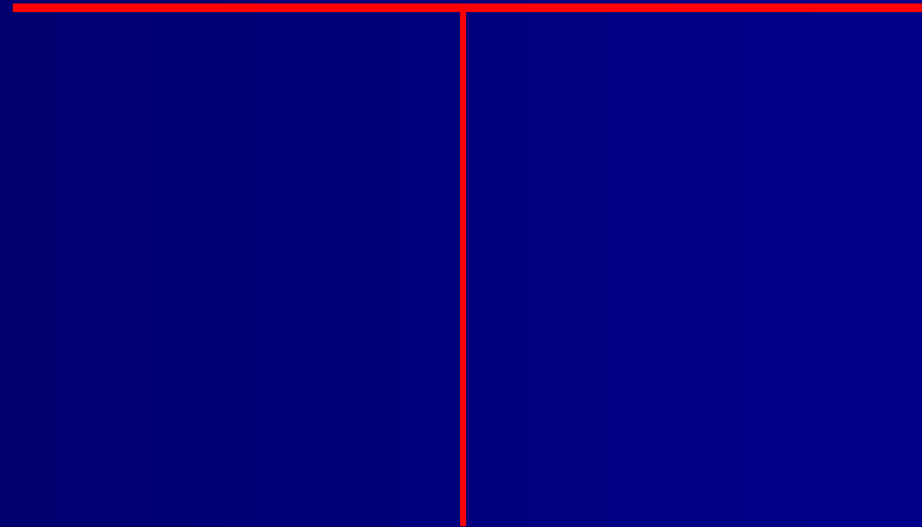
СХЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО РАХУНКУ

Будова рахунку

Назва рахунку

Дебет

Кредит

Кожний рахунок має початкове сальдо - стан засобів або їх джерел на початок звітнього періоду та кінцеве сальдо - залишок засобів або їх джерел на кінець звітнього періоду.

Назва рахунку

Д-т

К-т

100

60

20

10

30

80

Підсумок змін за певний звітний період - оборот.

Зміни за дебетом рахунку - дебетовий оборот.

Зміни за кредитом – кредитовий оборот.

Назва рахунку

Д-т

К-т

100

60

20

10

30

80

Активні, пасивні та активно-пасивні рахунки.

Залежно від балансу рахунки поділяють на активні, пасивні та активно-пасивні.

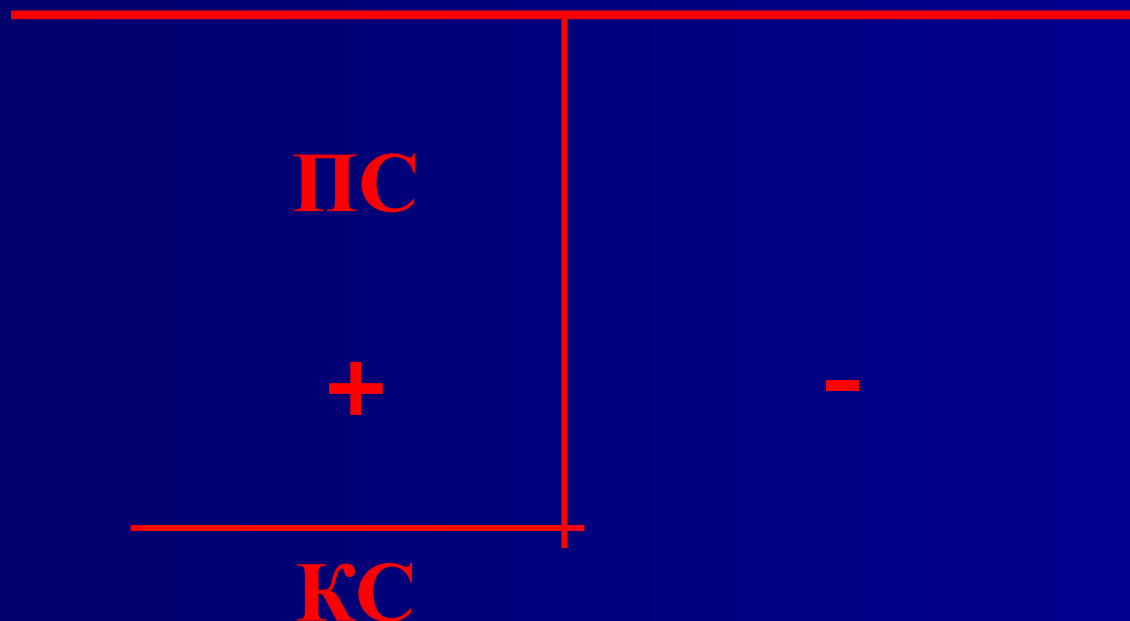
Активні рахунки призначені для обліку наявності, руху та стану засобів підприємства і відкриваються для активних статей балансу.

Схема активного рахунку

Назва рахунку

Дебет

Кредит

Активні рахунки завжди є дебетовими тобто початкове та кінцеве сальдо може бути тільки в дебеті

Пасивні рахунки призначені для обліку наявності та зміни джерел утворення засобів і відкриваються для пасивних статей балансу.

Схема пасивного рахунку

Назва рахунку	
Дебет	Кредит
	ПС
-	+
	КС

Пасивні рахунки завжди є кредитовими тобто початкове та кінцеве сальдо може бути тільки в кредиті

Активно-пасивні рахунки – це рахунки, на яких сальдо може бути як на дебеті, так і на кредиті.

Схема активно-пасивного рахунку

Назва рахунку

Дебет

Кредит

ПС (залишок засобів)
+ (збільшення засобів)
- (зменшення джерел)

КС (залишок засобів)

ПС (залишок джерел)
+ (збільшення джерел)
- (зменшення засобів)

КС (залишок джерел)

Синтетичні та аналітичні рахунки. Субрахунки.

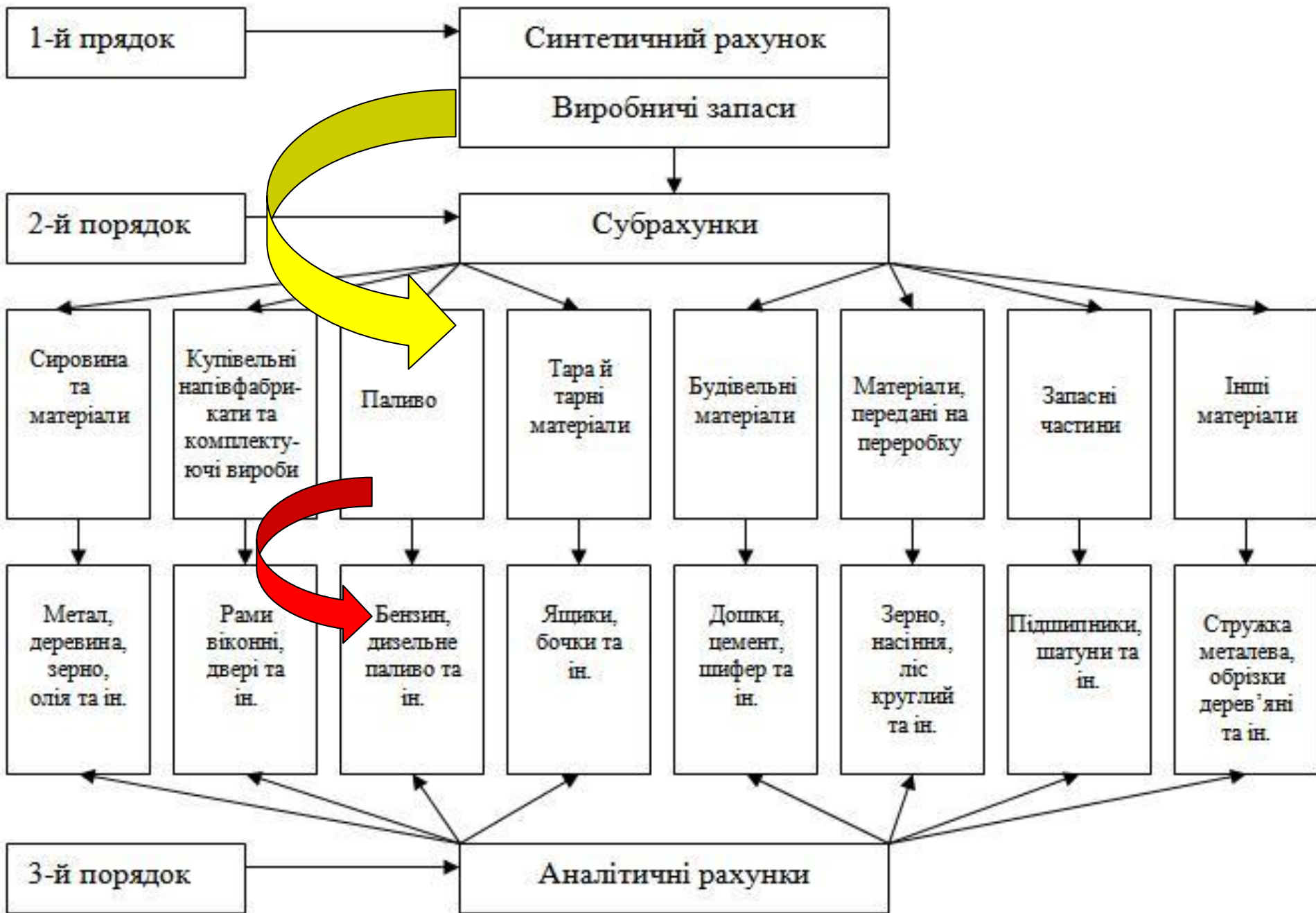
Залежно від ступеня деталізації рахунки поділяються на:

синтетичні – рахунки першого порядку, вони є узагальнюючими;

субрахунки - рахунки другого порядку, деталізують синтетичні рахунки;

аналітичні - рахунки третього порядку, деталізують субрахунки.

Приклад рахунків за ступенем деталізації

ВИСНОВКИ ДО 3 ПИТАННЯ

Назва рахунку

Д-т

К-т

100

60

20

10

30

80

ПИТАННЯ 4.

Метод подвійного запису.

Подвійний запис – елемент методу бухобліку який полягає в тому, що одна й та сама сума господарської операції одночасно відображується на протилежних сторонах двох і більше взаємопов'язаних бухгалтерських рахунків.

ПРИКЛАД

методу подвійного запису

З розрахункового рахунку перераховано у касу підприємства перераховано 40 тис грн.

Розрахунковий рахунок

Д-т	К-т
100	
	40
60	

Каса

Д-т	К-т
10	
40	
50	

ПРИКЛАД

методу подвійного запису

- На склад підприємства надійшли матеріали від постачальників на суму 7 тис грн.

Сировина та матеріали

Д-т

К-т

20

7

27

Постачальники і підрядники

Д-т

К-т

11

7

18

Під час використання методу подвійного запису визначають **кореспонденцію рахунків** та складають **бухгалтерську проводку**.

Кореспонденція це зв'язок, що виникає в результаті відображення на рахунках господарських операцій подвійним записом.

Бухгалтерська проводка це вказівка рахунку, який дебетується, і рахунку який кредитується, а також суми господарської операції.

Бухгалтерські проводки бувають прості і складні.

Проста проводка, у якій один рахунок дебетується, а другий на цю же суму кредитується, тобто кореспондують тільки два рахунки.

Розрахунковий рахунок

Д-т	К-т
100	40
60	

Каса

Д-т	К-т
10	40
50	

Складна проводка, у якій кілька рахунків дебетується, а на загальну суму записів по дебету кредитується один рахунок, або навпаки, тобто якщо кореспондують більше ніж два рахунки.

Виробництво матеріали		Паливо		Сировина і	
Д-т	К-т	Д-т	К-т	Д-т	К-т
20		40		110	
65			15		50
85		25		60	

$$15 + 50 = 65$$

ВИСНОВКИ ДО 4 ПИТАННЯ

Подвійний запис – полягає в тому, що одна й та сама сума господарської операції одночасно відображується на протилежних сторонах двох і більше взаємопов'язаних бухгалтерських рахунків.

ВИСНОВКИ ДО ЛЕКЦІЇ

ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ ПІДГОТОВКУ

ЗАКОНСПЕКТУВАТИ:

- Класифікація рахунків бухгалтерського обліку.
- Економічний зміст та призначення класів рахунків.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ДОПОВІДЕЙ

1. Історичні аспекти виникнення і розвитку бухгалтерського балансу та рахунків.

2. Види бухгалтерських балансів.

3. Способи узагальнення даних поточного бухгалтерського обліку.

4. Історичні аспекти виникнення подвійного запису.